

Evidence osoby v materiálech Státní bezpečnosti

Pro posouzení, zda konkrétní osoba byla evidována v materiálech bývalé Státní bezpečnosti jako osoba zavázaná v některé z významných kategorií spolupracovníků nestačí zjištění oprávněnosti jakékoli evidence v materiálech bývalé Státní bezpečnosti, ale pouze ověření případné oprávněné evidence, a to v zařazení do některé z kategorií spolupracovníků.

Pro posouzení, zda konkrétní osoba byla evidována v materiálech bývalé Státní bezpečnosti jako osoba zavázaná v některé z významných kategorií spolupracovníků nestačí zjištění oprávněnosti jakékoli evidence v materiálech bývalé Státní bezpečnosti, ale pouze ověření případné oprávněné evidence, a to v zařazení do některé z kategorií spolupracovníků.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 28 Cdo 2022/2001, ze dne 23.4.2002)

Nejvyšší soud rozhodl v právní věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp.zn. 32 C 5/98 (žalobce I.V., který byl v řízení před soudy obou stupňů zastupován M. V., proti žalované České republice - Ministerstvu vnitra ČR, 170 00 Praha 7, Nad štolou 3, o ochranu osobnosti) o dovolání I. V., zastoupeného advokátem, proti rozsudku Vrchního soudu v Praze z 26.7.2001, sp.zn. 1 Co 80/2001, tak, že zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze z 26.7.2001, sp.zn. 1 Co 80/2001, i rozsudek Městského soudu v Praze z 8.11.1999, čj. 32 C 5/98-60 a věc vrátil Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobce se domáhal žalobou, podanou u soudu 12.1.1998, aby bylo rozsudkem soudu určeno, že žalobce byl neoprávněně evidován v materiálech bývalé Státní bezpečnosti jako osoba uvedená v ustanovení § 2 odst. 1 písm. b/ zákona č. [451/1991](#) Sb. Žalobci bylo vystaveno bývalým Federálním ministerstvem vnitra dne 10.2.1991 osvědčení, podle něhož byl evidován jako rezident, eventuálně držitel propůjčeného bytu, držitel konspiračního bytu, informátor nebo ideový spolupracovník Státní bezpečnosti. Žalobce však žádný závazek ke spolupráci se Státní bezpečností neučinil. Pouze, když byl v roce 1974 propuštěn z armády a byl kontaktován orgány vojenské kontrarozvědky s údajným cílem, aby byl chráněn „před případným kontaktováním cizími rozvědkami“, podepsal orgánům kontrarozvědky „slib mlčenlivosti“ o jednání s kontrarozvědkou s tím, že oznámí případné kontakty ze strany cizích rozvědek, k čemuž však nikdy nedošlo.

Za stát navrhlo Ministerstvo vnitra ČR zamítnutí žaloby s tím, že ohledně žalobce byl veden u bývalé Státní bezpečnosti v tzv. Centrálním registru svazků archivní svazek, ve kterém byl žalobce zapsán jako tajný spolupracovník s krycím jménem „I.“, případně jako agent s krycím jménem „I.“.

Soud prvního stupně vyslechl v řízení žalobce jako účastníka řízení a konstatoval obsah listinných dokladů, předložených účastníky řízení. Rozsudkem Městského soudu v Praze z 5.10.1998, čj. 32 C 5/98-34, bylo určeno, že žalobce byl neoprávněně evidován v materiálech bývalé Státní bezpečnosti jako osoba uvedená v ustanovení § 2 odst. 1 písm. b/ zákona č. [451/1991](#) Sb. Žalobci nebylo přiznáno právo na náhradu nákladů řízení.

K odvolání, podanému Ministerstvem vnitra ČR proti uvedenému rozsudku soudu prvního stupně, Vrchní soud v Praze zrušil tento odvoláním napadený rozsudek a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Podle názoru odvolacího soudu bude v dalším řízení na soudu prvního stupně, aby za účelem objasnění okolností, týkajících se vázání žalobce případným závazkem ke spolupráci s bývalou Státní bezpečností, provedl důkaz účastníky navrhovaných svědků – bývalých příslušníků Státní bezpečnosti, kteří podle obsahu osobního svazku vedeného na žalobce s ním přicházeli do styku.

V dalším průběhu řízení soud prvního stupně po doplnění řízení výsledkem svědků K. Č., F. N., J. D. a J. E. vynesl rozsudek z 8.11.1999, čj. 32 C 5/98-72, jímž bylo určeno, že žalobce byl neoprávněně evidován v materiálech bývalé Státní bezpečnosti jako osoba uvedená v ustanovení § 2 odst. 1 písm. b/ zákona č. [451/1991](#) Sb. Žalobci nebylo přiznáno právo na náhradu nákladů řízení.

O odvolání podaném Ministerstvem vnitra ČR proti citovanému rozsudku Městského soudu v Praze z 8.11.1999, čj. 32 C 5/98-72, rozhodl Vrchní soud v Praze rozsudkem ze 14.3.2000, sp.zn. 1 Co 58/2000. Rozsudek soudu prvního stupně byl rozsudkem odvolacího soudu změněn tak, že se zamítá žaloba, že žalobce byl neoprávněně evidován v materiálech bývalé Státní bezpečnosti jako osoba uvedená v § 2 odst. 1 písm. b/ zákona č. [451/1991](#) Sb. Bylo také rozhodnuto, že žádný z účastníků řízení nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů.

Tento rozsudek odvolacího soudu byl však k dovolání žalobce zrušen rozsudkem Nejvyššího soudu z 31.1.2001, 25 Cdo 43/2001, a věc byla vrácena odvolacímu soudu k dalšímu řízení. Dovolací soud v odůvodnění svého rozsudku zdůrazňoval, že s ohledem na vymezení předmětu žaloby žalobce a jeho vztah k ustanovení § 2 odst. 1 písm. b/ zákona č. [451/1991](#) Sb. je nezbytné bezpečně doložit a uvážit, zda žalobce byl skutečně evidován v materiálech bývalé Státní bezpečnosti jako rezident, agent, držitel propůjčeného bytu, držitel konspiračního bytu, informátor nebo ideový spolupracovník Státní bezpečnosti; význam z hlediska posouzení žaloby žalobce nemá zjištění oprávněnosti jakékoli evidence žalobce v materiálech bývalé Státní bezpečnosti, ale pouze evidence v zařazení do některé z již zmíněných kategorií spolupracovníků bývalé Státní bezpečnosti. Dovolací soud poukazoval také na to, aby byla v dalším řízení věnována pozornost dovětku žalobce v závěru listiny označené jako „Závazek“, jímž měl žalobce údajně text listiny modifikovat a vymezit tím svůj vztah k orgánům Vojenské kontrarozvědky a tím i ke Státní bezpečnosti.

V dalším průběhu řízení Vrchní soud v Praze rozsudkem z 26.7.2001, sp.zn. 1 Co 80/2001, rozhodl opět tak, že se zamítá žaloba o určení, že žalobce byl neoprávněně evidován v materiálech bývalé Státní bezpečnosti jako osoba uvedená v § 2 odst. 1 písm. b/ zákona č. [451/1991](#) Sb.; bylo také rozhodnuto, že žádný z účastníků řízení nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně, odvolacím soudem i dovolacím soudem.

V odůvodnění svého rozsudku odvolací soud poukazoval na obsah Směrnice pro práci s tajnými spolupracovníky československé kontrarozvědky (A-oper-I-3), vydané rozkazem ministra vnitra č. 8 ze dne 16.2.1972. Podle článku 2 této směrnice tvoří spolupracovníky kontrarozvědky tajní spolupracovníci kontrarozvědky a důvěrníci. Podle článku 3 směrnice je tajným spolupracovníkem ten, kdo byl vědomě získán ke spolupráci před veřejností utajovaným a v této směrnici stanoveným způsobem, udržuje s pracovníky kontrarozvědky konspirativní styk, plní stanovené úkoly, podává nebo předává poznatky a informace nebo poskytuje kontrarozvědce pomoc nebo služby, které je nezbytné utajovat. Článek 6 citované směrnice rozlišuje kategorie tajných spolupracovníků: a/ agent, b/ rezident a c/ držitel propůjčeného bytu. Článek 7 konkretizuje kategorii agenta jako tajného spolupracovníka, který plní úkoly při vyhledávání, rozpracování a dokumentování protistátní trestné činnosti a úkoly směřující k předcházení a zabránění této trestné činnosti. Podle názoru odvolacího soudu články uvedené směrnice (zejména články 57, 59, 60 a 62) se vztahují obecně na tajné spolupracovníky bez konkrétního určení kategorie tajného spolupracovníka; nebylo tedy třeba podle tohoto předpisu vyžadovat závazek se vztahem ke konkrétní kategorii tajného spolupracovníka; tajní spolupracovníci byli získáváni ke spolupráci nejen k plnění vyjmenovaných úkolů, ale i jen k poskytování pomoci kontrarozvědce nebo služeb pro ni. Za této situace ani žalobcem modifikovaný závazek ke spolupráci „jen v rozsahu konzultanta“ nemůže zpochybnit existenci závazku žalobce a tedy i oprávněnost jeho evidence v materiálech bývalé Státní bezpečnosti. Fakticita spolupráce není tu rozhodná v řízení, v němž je řešena pouze otázka oprávněnosti nebo neoprávněnosti závazku žalobce v materiálech bývalé Státní bezpečnosti.

Z uvedených důvodů proto odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé podle ustanovení § 220 odst. 2 občanského soudního řádu. Výroky o nákladech řízení byly odvolacím soudem odůvodněny podle ustanovení § 142 odst. 1 a § 224 odst. 1 občanského soudního řádu.

Rozsudek odvolacího soudu byl doručen žalobci (k rukám jeho zástupce) dne 12.9.2001 a dovolání ze strany žalobce bylo předáno na poště dne 27.9.2001 k doručení Městskému soudu v Praze, tedy ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 občanského soudního řádu (ve znění před novelizací zákonem č. [30/2000](#) Sb.).

Dovolatel ve svém dovolání navrhoval, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a aby věc byla odvolacímu soudu vrácena k dalšímu řízení. Co do přípustnosti dovolání poukazoval dovolatel na ustanovení § 238 odst. 1 písm. a/ občanského soudního řádu, protože jeho dovolání směřovalo proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé. Dovolatel vytýkal rozsudku odvolacího soudu nesprávné zhodnocení důkazů a nesprávné právní posouzení věci.

Dovolatel zdůrazňoval, že v řízení nepostupoval odvolací soud v souladu s právními závěry dovolacího soudu, obsaženými v rozsudku Nejvyššího soudu z 31.1.2001 (25 Cdo 42/2001), vydaném v této právní věci; dovolací soud uložil totiž konkrétně, co má být v dalším průběhu řízení zjištěno a posouzeno, a to za situace, kdy žalobce svým dovětkem v závěru listiny, označené jako „Závazek“, jímž byl modifikován obsah listiny, na kterou Ministerstvo vnitra ČR v řízení poukazovalo, a tím byl modifikován i vztah žalobce k orgánům bývalé Státní bezpečnosti; nešlo tu proto o závazek k vědomé a dobrovolné spolupráci jako některý z tajných spolupracovníků vojenské kontrarozvědky podle směrnic Federálního ministerstva vnitra (A-oper-1-3), vydaných rozkazem ministra č. 8/1972. Dovolatel dále zdůrazňoval, že nikdy nebyl získán ke spolupráci s kontrarozvědkou a neudržel s jejími pracovníky konspirativní styk a neplnil žádné jimi stanovené úkoly. Písemný závazek ke spolupráci nebyl jeho vlastní rukou pořízen. Dovolatel pokládal za nesprávný názor odvolacího

soudu, že tajní spolupracovníci byli získáváni ke spolupráci nejen k plnění vyjmenovaných konkrétních úkolů, ale i k poskytování jen obecné pomoci nebo služeb vůči kontrarozvědce. Ministerstvem vnitra ČR tvrzený závazek, dovolávající se nikde nepodchyceného dojednání, je neurčitý, a proto neplatný podle ustanovení § 37 občanského zákoníku. Byl tedy dovolatel toho názoru, že byl neoprávněně zapsán do evidence tajných spolupracovníků bývalé Státní bezpečnosti.

Při posuzování tohoto dovolání vycházel dovolací soud z ustanovení dvanácté části, hlavy první, bodu 17 zákona č. [30/2000](#) Sb., podle něhož dovolání proti rozsudkům odvolacího soudu, vydaným před dnem účinnosti uvedeného zákona anebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů, se projednají a rozhodne se o nich podle dosavadních právních předpisů (občanského soudního řádu - zákona č. [99/1963](#) Sb. ve znění před novelizací zákonem č. [30/2000](#) Sb.).

Dovolání tu bylo přípustné podle ustanovení § 238 odst. 1 písm. a/ občanského soudního řádu (v již citovaném znění), protože směřuje proti rozhodnutí odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé.

Rozhodnutí odvolacího soudu bylo vydáno v daném případě, když předcházelo rozhodnutí dovolacího soudu, jímž byl odvolací soud vázán ve smyslu ustanovení § 243d odst. 1, věta druhá, občanského soudního řádu (v již citovaném znění), a tedy právní názor dovolacího soudu byl pro něj závazný. Odchýlit se od tohoto právního názoru dovolacího soudu se mohl odvolací soud jen tehdy, změnil-li se dodatečně zjištěný skutkový stav v daném případě.

Dovolací soud ve svém rozsudku z 31.1.2001 (25 Cdo 43/2001 Nejvyššího soudu) uvedl, že s ohledem na vymezení předmětu žaloby a jeho vztahu k ustanovení § 2 odst. 1 písm. b/ zákona č. [451/1991](#) Sb. je nutno objasnit a posoudit, zda byl žalobce skutečně evidován v materiálech bývalé Státní bezpečnosti jako osoba zavázaná v některé z významných kategorií spolupracovníků. Dovolací soud výslovně uvedl: „Proto význam z hlediska posouzení předmětné žaloby má nikoli zjištění oprávněnosti jakékoli evidence v materiálech bývalé Státní bezpečnosti, ale pouze ověření jeho případné oprávněné evidence, a to v zařazení do některé z již zmíněných kategorií spolupracovníků“. Dovolací soud v této souvislosti vytýkal odvolacímu soudu, že fakticky nevysvětlil důvod evidence žalobce v materiálech bývalé Státní bezpečnosti jmenovitě v některé z uvedených kategorií spolupracovníků, které jsou výslovně jmenovány lustračním zákonem.

Odvolací soud však nepřikročil k dalšímu objasnění skutkového stavu ve smyslu citovaných závěrů dovolacího soudu, ale dospěl k odlišnému právnímu závěru, přičemž jeho rozdílný právní názor se opíral jen o aplikaci a výklad směrnic vydaných rozkazem federálního ministra vnitra v roce 1972 pro práci s tajnými spolupracovníky československé kontrarozvědky. Výklad obecně závazného ustanovení § 2 odst. 1 písm. b/ zákona č. [451/1991](#) Sb., podaný dovolacím soudem, byl tedy v dovoláním napadeném rozhodnutí nahrazen jiným výkladem téhož ustanovení ze strany odvolacího soudu, vycházejícím z již zmíněného interního předpisu bývalého federálního ministerstva vnitra, a to bez toho, že by odvolací soud provedl nějaké doplnění dokazování o tom, zda s ohledem na vymezení předmětu žaloby a jeho vztahu k obecně závaznému ustanovení § 2 odst. 1 písm. b/ zákona č. [451/1991](#) Sb. byl žalobce skutečně evidován v materiálech bývalé Státní bezpečnosti jako spolupracovník toho druhu, který má na zřeteli citované ustanovení lustračního zákona.

Tento postup odvolacího soudu neodpovídal ustanovení § 243d odst. 1, věta druhá, občanského soudního řádu (v již citovaném znění) a uvedený postup znamenal postižení řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241 odst. 3 písm. b/ občanského soudního řádu v již citovaném znění). Shledal proto dovolací soud dovolání dovolatele, které je přípustné podle ustanovení § 238 odst. 1 písm. a/ občanského soudního řádu (v již citovaném znění) také důvodným podle ustanovení § 241 odst. 3 písm. b/ občanského soudního řádu (ve znění před novelizací zákonem č. [30/2000](#) Sb.).

Přistoupil tedy dovolací soud ke zrušení rozsudku odvolacího soudu podle ustanovení § 243b odst. 1 a 5 občanského soudního řádu (v již citovaném znění).

Z již uvedeného předchozího rozsudku dovolacího soudu (z 31.1.2001, 25 Cdo 43/2001 Nejvyššího soudu) vyplývá, že v tomto občanském soudním řízení nedošlo ještě k plnému a všestrannému objasnění toho, zda žalobce byl skutečně důvodně evidován v materiálech bývalé Státní bezpečnosti jako spolupracovník toho druhu, jaký má na zřeteli ustanovení § 2 odst. 1 písm. b/ zákona č. [451/1991](#) Sb. K tomuto závěru dospěl dovolací soud i se zřetelem k rozhodnutí Městského soudu v Praze z 8.11.1999, čj. 32 C 5/98-72, a tedy i k jím provedenému dokazování i hodnocení důkazů. Jde tu o situaci v řízení, že důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně (viz § 243b odst. 2, věta druhá, občanského soudního řádu ve znění před novelizací zákonem č. [30/2000](#) Sb.). Proto dovolací soud zrušil také rozhodnutí soudu prvního stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení. V tomto dalším řízení ve smyslu závěrů předchozího rozsudku dovolacího soudu (z 31.1.2001, 25 Cdo 43/2001 Nejvyššího soudu) se soud prvního stupně znovu zaměří (v součinnosti s účastníky řízení) na všestranné a úplné objasnění toho, zda byly či nebyly skutkové i právní předpoklady k tomu, aby byl žalobce oprávněně evidován v materiálech bývalé Státní bezpečnosti jako rezident, nebo držitel propůjčeného bytu, držitel konspiračního bytu, informátor nebo ideový spolupracovník bývalé Státní bezpečnosti, jak to vyplývalo z osvědčení, jež bylo dne 10.2.1992 vystaveno žalobci bývalým Federálním ministerstvem vnitra, a to v rámci vymezeném právě ustanovením § 2 odst. 1 písm. b/ zákona č. [451/1991](#) Sb., a nikoli nad rámec citovaného osvědčení.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Ušlý zisk](#)
- [Škoda vzniklá provozní činností](#)
- [Styk dítěte s osobou společensky blízkou](#)
- [Spotřebitel](#)
- [Náležitě odůvodnění jako procesní záruka \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odměna advokáta \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Poučení účastníka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)